

Під пізнавальними текстами ми розуміємо сукупність навчальних, наукових, науково-популярних та інформаційних текстів — від параграфу в підручнику до інструкції щодо користування порохотягом. Такі тексти учні зможуть:

- розуміти;
- аналізувати;
- порівнювати;
- видозмінювати;
- генерувати (створювати тексти відповідно до мети і завдань).

Пропоновані тексти дають змогу організувати як індивідуальну роботу, роботу в групах чи парах, так і фронтальну роботу з усім класом. При цьому форми роботи можуть бути найрізноманітніші.

Наприклад, учень/учениця читає текст мовчки, потім переказує зміст, а інші діти, не читаючи текст, намагаються відповісти на запитання до нього. Якщо їм це не вдається, оповідач/оповідачка доповнює або змінює свою розповідь. Тут важливо знайти і процитувати слова, які містять потрібну інформацію для відповіді на запитання.

Або: учень/учениця запам'ятовує питання, а потім читає текст і дає відповіді на них.

Ми звернулися до багатьох учителів, і кожний із них запропонував низку варіантів роботи з нашим посібником.

Дібрані тексти дають змогу відстежувати причинно-наслідкові зв'язки і готувати дитину до розуміння механізмів, які існують в екології, економіці, праві, історії, техніці, і завдяки цьому закласти основу для подальшого розвитку у різних напрямках.

КАЗКА ПРО МЕХАНІЧНУ І ЖИВУ ЖАБКУ

Селище гномиків розкинулося на березі стрімкої річки, тому їм дуже важко було переправлятися на другий берег. Спочатку гномики намагалися перепливати на човнах, але швидка течія або викидала їх на берег, або заносила так далеко, що повернути їх назад було майже неможливо. Гномики плели мости з травички, але вітер і дощ нищили їх. Мешканці села звернулися до гномика Винахідника з проханням придумати машину, яка перевозила б їх із берега на берег.

Винахідник кивнув головою і швидко намалював механічну жабку з гномиками на спині. Постояв коло малюнка, міркуючи над чимось, а потім домовився з живою жабкою, щоб та перевозила гномиків.

— Ти що, не можеш зробити таку машину? — здивувалися друзі.

— Можу, — відповів Винахідник. — Але її треба ще зробити, а жабка у річці вже є.

1 Добери іншу назву до цієї казки.

Переправа через річку.

Гномик Винахідник.

Диво-машина.

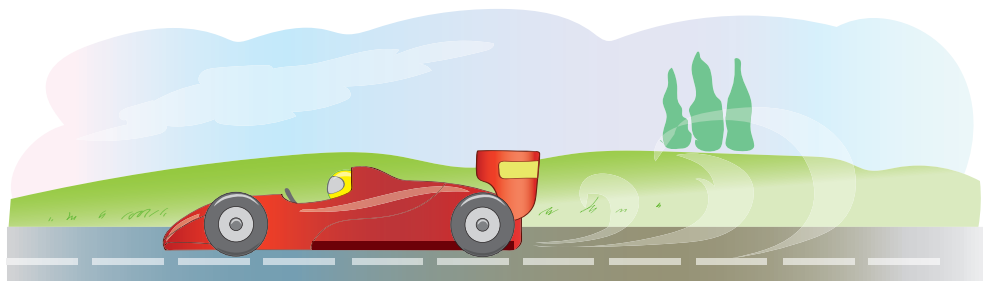
2 Для чого гномикам потрібна була машина?

АНТИКРИЛО

Усі знають, для чого літаку крило. Щоб підніматися у повітря. А навіщо антикрило? Невже, щоб літак швидше падав?

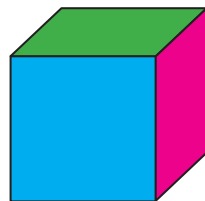
Виявляється, антикрило встановлюють на швидкісних автомобілях. На великій швидкості воно змушує автомобіль притискатися до дороги і не дає йому злетіти. При цьому колеса краще тримаються дороги, що допомагає у керуванні.

- 1 На якому транспортному засобі встановлюють антикрило?
 На літаку.
 На гелікоптері.
 На автомобілі.
- 2 Як ти розумієш вислів «притискатися до дороги»?

На малюнку видно стільки ж граней кубика, скільки й не видно. Скільки граней має кубик?

КАЗКА ПРО РОБОТА-ПРИБИРАЛЬНИКА

Якось доріжки в парку вкрила ожеледиця. Директор викликав робота-прибиральника і наказав йому:

— Посип усі доріжки в парку піском!

— Але там ходять люди, — заперечив робот. — Я ж заважатиму їм.

— Тоді зроби це вночі, — запропонував директор.

— А якщо виникнуть якісь проблеми, можна я вам зателефоную?

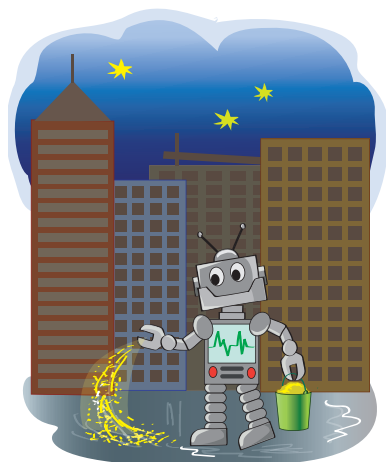
— Що за нісенітниця ти верзеш? — обурився директор. — Ти що, доріжок не знайдеш? А мені не телефонуй. Я не робот, мені вночі треба спати.

Настала ніч, і робот почав працювати. Він швидко посипав спочатку головні доріжки, потім — бічні. Залишилася одна, біля якої робот замислився.

По-перше, усі доріжки були засипані снігом, лише де-не-де прозирав лід. А ця була цілком крижана і така гладенька, що робот ледве пересувався нею.

По-друге, усі доріжки кудись вели. А ця була у вигляді кільця з рівними ділянками і плавними поворотами. Робот ніяк не міг визначитися, чи вважати її доріжкою, чи ні.

Він кілька разів обійшов навколо, аж поки не побачив вивіску. На ній був зображений ковзанняр і напис: «Бігова доріжка для змагань зі швидкісного бігу на ковзанах».

Усі сумніви розвіялися. Написано ж «доріжка». Він почав заклопотано посипати блискучий лід.

- 1 Добери іншу назву до цієї казки.
 - Засніжені доріжки.
 - Робот-трудівник.
 - Робот-бігун.
- 2 Поясни, чому ти вибрав/вибрала саме таку назву.

ЖУК-БОМБАРДИР

Деякі комахи не такі вже й безпорадні, як здається на перший погляд. Одні для самозахисту виробляють отруйні речовини, інші виділяють неприємні запахи. А жук-бомбардир бризкає на своїх кривдників... окропом! Учені ніяк не могли зрозуміти, як йому вдається нагріти воду до такої високої температури.

Виявляється, в тілі жука в момент небезпеки виділяються два хімічні елементи, які після змішування нагрівають невелику кількість води до кипіння.

- 1 Як комахи захищаються?
 - Пересуваються роєм і відлякують кількістю.
 - Голосно пищать.
 - Виділяють отруйні речовини або неприємні запахи.
- 2 Як захищається жук-бомбардир?

ВГОДОВАНІ ПІНГВІНИ

Те, що ми називаємо пустелею, насправді не цілком пустельне місце. Навіть у спеку деякі рослини ростуть і плодоносять, та й різної живності там чимало.

Справжня пустеля — це Антарктида. Нема ні дерев, ні кущів, ні трави. А з тварин там живуть лише імператорські пінгвіни.

Але ж який у них щасливий і ситий вигляд! Зовсім не схоже, щоб їм бракувало їжі. Де вони її знаходять? В океані!

Ось один пінгвін неквапливо, перевальцем підійшов до краю криги, з'їхав на черевці вниз — і перетворився на іншу тварину. Пінгвін під водою настільки швидкий і вправний, що зловити рибу на обід — для нього миттєва справа. Поїв і на берег. Сьогодні на нього ще чекає спілкування з іншими пінгвінами і споглядання різної дивини. Наприклад, людей.

1 Яка з цих тварин живе в Антарктиді?

- Білий ведмідь.
- Північний олень.
- Пінгвін.

2 Чому пінгвіни такі вгодовані?

ГНОМИК КНИГОЛЮБ

Гномик Книголюб — це не те саме, що гномик Учений. Останній знає все на світі, навіть те, про що не написано в книжках. А Книголюб просто любить читати, збирати книги і підлагоджувати, якщо хтось пошкодив їх.

Книголюб зібрав так багато книг, що відкрив бібліотеку в рідному селищі. Щодня туди навідуються односельці. Гномик поспілкується з відвідувачем, розпитає, чим той цікавиться, й обов'язково підбере щось зі своїх запасів.

У понеділок Марічка розв'язала задачу, у вівторок — дві задачі, в середу — три і так далі. Скільки задач розв'язала дівчинка у неділю?

Учнів, які добре вчаться і дуже старанні, в Англії називають «активний бобер». У нас кажуть, що такі учні «гризуть граніт науки».

- 1 Як ти вважаєш, чому науку порівнюють із гранітом?
- 2 Чому в Англії учня порівнюють із бобром?
- 3 А як ти назвав/назвала би старанного учня?

ЗАЙЧИК І РАВЛИК

Якось зустрілися зайчик і равлик.

— Равлику, равлику, хочеш, будемо приятелювати?

— Хочу! А як?

— Нумо бігати наввипередки! Ось до того каменя.

Хто прибіжить першим, той отримає три морквини і красиву пір'їну на капелюх. Один, два, три — побігли!

Прибіг зайчик до каменя, а равлика ніде не видно. Чекав, чекав та й повернувся назад, а там равлик сидить.

— Чому ти не побіг? — невдоволено запитав зайчик.

— А я сиджу і міркую. Навіщо мені пір'їна на капелюх, якщо я не маю капелюха? І моркви я не їм...

- 1 Пригадай казку про хом'яка і черепаху, яку ти читав/читала у першому класі.
- 2 Чим вони подібні і чим відрізняються?

У Віті сьогодні день народження. Він молодший від сестри, якій виповнилося 6 років. Скільки років може бути Віті?

- а) 7; б) 9;
в) 4; г) 12.

